

Formativno vrednovanje: pregled objavljenih radova u Republici Hrvatskoj

TENA PEJČIĆ

Učiteljski fakultet u Rijeci, Sveučilišna avenija 6, Hrvatska,
e-pošta: tena.pejdic@uniri.hr ; [0000-0003-4492-9607](https://orcid.org/0000-0003-4492-9607)

Sažetak Vrednovanjem se pristupa učeniku s različitih stajališta kojima se interpretiraju razni indikatori ponašanja, a značajno je kako to nije samo ocjenjivanje znanja na kraju odgojno-obrazovnog procesa. Upravo je formativno vrednovanje pristup vrednovanju koji je implementiran u cijeli odgojno-obrazovni proces. Usmjereno je na prikupljanje informacija o radu i postignućima tijekom cjelokupnog nastavnog procesa. Formativno vrednovanje ne rezultira ocjenom, nego kontinuiranim povratnim informacijama o trenutačnim znanjima i vještinama učenika te služi za kontrolu, praćenje i otkrivanje učenikovih jakih strana. Cilj ovoga rada je dati pregled radova o formativnom vrednovanju na prostoru Republike Hrvatske. Putem Portala elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu analizirano je šest radova koji se bave formativnim vrednovanjem. U samim radovima istaknuto je kako nema dovoljnog broja istraživanja, no učitelji su upoznati s ovim pristupom vrednovanju te ga sve više implementiraju u praksi. Većim brojem radova i edukacija o formativnom vrednovanju utjecalo bi se na odgojno-obrazovne djelatnike što bi rezultiralo njegovom implementacijom i pozitivnim aspektima na učenike.

Ključne riječi: vrednovanje, formativno vrednovanje, vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje

Formative assessment: review of published works in the Republic of Croatia

Abstract Assessment approaches a student from different points of view through which various behavior indicators are interpreted. It is of note that this doesn't just include knowledge assessment at the end of the educational process. Formative assessment is the approach to assessment implemented into the educational process from start to finish. It aims to gather information about a student's work and accomplishments throughout the educational process. Formative assessment doesn't result in a grade but rather in continuous real-time feedback on a student's knowledge and skills and helps control, monitor, and discover a student's strengths. This paper aims to provide an overview of works on formative assessment in the Republic of Croatia. Through the portal of electronic resources for the Croatian academic and scientific community, six papers dealing with formative evaluation were analyzed. There are many expert papers on formative assessment which brings us to the question of whether formative assessment is a new phenomenon in our area. These papers point out that there isn't sufficient research, but teachers are familiar with this approach to assessment and are implementing it more and more in practice. A bigger volume of papers and courses on formative assessment would influence educational workers and in turn, result in it being implemented and having positive effects on students.

Keywords: formative assessment, assessment, education, educational process

1 Uvod

Vrednovanje je postala tema o kojoj se puno piše u posljednjih 20 godina zbog brige o postizanju kvalitetne procjene učenja (Montenegro-Rueda, Luque-de la Rosa, Sarasola Sánchez-Serrano i Fernández-Cerero, 2021). Zbog svoje složenosti i značajnosti, vrednovanje danas izaziva pažnju najšire društvene, stručne i znanstvene javnosti te ono ima svoju povijesnu i društvenu utemeljenost i uvjetovanost (Mrkonjić i Vlahović, 2018). Vrednovanje nije samo završni čin nastave i učenja, već se ono odvija u svim etapama procesa učenje–poučavanje (Lavnja, 1998). Vrednovanje učenikova rada ima višestruko značenje: stječe se uvid u ostvarivanje cilja i zadataka; razvija se učenikova radoznalost, upornost i odgovornost; budi se i stalno obogaćuje samosvijest i objektivnost. Podrazumijeva primjenu raznovrsnih tehnika i instrumenata praćenja njegova razvoja i napredovanja. Pri tome se uzimaju u obzir sve objektivne i subjektivne okolnosti i uvjeti u kojima učenik živi, radi i uči. Osim mjerenja uspjeha u savladavanju zadataka, u obzir se uzima i razvoj učenikova interesa za rad, osobnost, sklonosti, stajališta, način mišljenja, radne navike i okolnosti, tj. uzima se cjelokupna učenikova osobnost (Turković, 1996). Kako bi uspjeli obuhvatiti sve ove segmente, učenike treba kontinuirano i redovito pratiti, vrednovati njihov rad te im davati povratnu informaciju, tj. provoditi formativno vrednovanje. Sam naziv govori o prikupljanju informacija o radu i postignućima učenika u procesu formiranja tijekom nastave. Njime se procjenjuje kvaliteta učeničkih postignuća dok je učenik još u procesu učenja (Brookhart i Nitko, 2019). Tijekom provođenja formativnog vrednovanja prikupljaju se i interpretiraju podaci o napredovanju učenika (Matijević, 2004; McMillan, 2014) u nastavnom procesu, pružaju povratne informacije i prilagođavaju nastavne strategije učenja kako bi se poboljšavala postignuća (McMillan, 2021). Mnogi autori (Black i William 1998; Wang i sur., 2006) ističu važnost formativnog vrednovanja za učenje učenika. Provedbom ovog tipa vrednovanja želi se poboljšati uspješno učenje učenika (Kyriacou, 2001; Martin i sur., 2022) te razvitak sposobnosti (Pavić, 2013).

2 Vrednovanje

Vrednovanje je ponekad skriveno (Brookhart i Nitko, 2019), a sastavni je dio obrazovnog procesa (De Vincenzi, 2020). Vrednovanje nije pojam koji je usko vezan za školstvo, no najčešće asocira na školu. Školsko vrednovanje služi kao povratna informacija svim sudionicima u odgojno-obrazovnom procesu. Prema Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (2010), vrednovanje je definirano kao sustavno

prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Vrednovanje podrazumijeva i pristup učeniku s različitih stajališta, pritom interpretirajući razne indikatore ponašanja učenika, pri čemu se ne ocjenjuje samo znanje kao rezultat intelektualne aktivnosti (Kadum-Bošnjak i Brajković, 2007). Harlen (2014) sumira dva glavna razloga zbog kojih se provodi svako vrednovanje, a to su pomoć učenicima u procesu učenja te prikupljanje podataka o onome što su učenici u određenom trenutku naučili. Cilj vrednovanja učenika je osiguravanje stalnog bilježenja svih značajnih podataka, sustavno praćenje i provjeravanje postignuća učenika te ocjenjivanje postignutih rezultata učenika (Kadum-Bošnjak, 2013) jer ispravno provedeno vrednovanje ne ograničava učeničke sposobnosti, nego ubrzava napredak (Glazzard i sur., 2016).

Proučavajući Smjernice za vrednovanje procesa učenja i ostvarenosti ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju (2019), može se uočiti kako se za prikupljanje informacija o učenikovu učenju i njegovim postignućima primjenjuju raznoliki pristupi vrednovanja koji se međusobno razlikuju s obzirom na svrhu primjene, interpretaciju i korištenje prikupljenih podataka. Razlikuju se tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. Formativno vrednovanje implementirano je u vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje, a sumativno u vrednovanje naučenog. Tijekom 1960tih godina Michael Scriven uveo je pojam formativnog vrednovanja, kao suprotnost sumativnom vrednovanju, kako bi naglasio da se vrednovanje ne provodi samo na kraju, već i za vrijeme učenja te da se fokusira na buduće učenje, a ne samo na prošla postignuća (Watts, 2017). Za razliku od sumativnog vrednovanja koje se uglavnom usredotočuje na prikupljanje i izvješćivanje postignuća učenika u učenju na kraju razdoblja učenja, formativno vrednovanje naglašava kontinuirano praćenje i prikupljanje dokaza o napredovanju učenika tijekom procesa učenja (Yan, Li, Panadero, Yang, Yang i Lao, 2021).

3 Formativno vrednovanje

Formativno vrednovanje je sustavni postupak kontinuiranog prikupljanja informacija o trenutačnoj razini učenja učenika te prilagođavanje nastave učenicima kako bi postigli željene ciljeve učenja (Heritage, 2007). Formativno obilježje vrednovanja je od temeljne važnosti za uspješno poučavanje i učenje

(Kyriacou, 2001) te obuhvaća niz metoda koje učitelji i učenici praktično primjenjuju u procesu učenja. Ovaj oblik vrednovanja stavlja naglasak na korisne povratne informacije jer one omogućuju učeniku uvid u trenutačnu učinkovitost vlastitog rada, a osposobljavaju ga za samostalno upravljanje svojim putem do ostvarenja željenih ciljeva (Black i William, 2003; Bloom, 1969; McManus, 2008 prema Bennett, 2011). Uvođenje formativnog vrednovanja u odgojno-obrazovni proces ujedno znači redefiniranje uloge učenika i nastavnika (Jelić, Šute i Markić, 2022) zato što formativno vrednovanje tada postaje proces učenja u kojem učitelj i učenici kao partneri kontinuirano i sistematično skupljaju materijale učenja s ciljem poboljšanja učeničkih postignuća (Bretter i Scardamalia, 1991 prema Bursać i sur., 2016). Vasilj i Letina (2019) navode kako formativno vrednovanje služi za poboljšanje, kontrolu i provjeru procesa učenja tijekom postizanja određenog cilja. Glavni je cilj formativnog vrednovanja podržati napredak i razvoj učenika čime se poboljšava i učinkovitost nastave. Ono ne rezultira ocjenom. Njime se prikupljaju i interpretiraju podatci o napredovanju učenika u nastavnom procesu. To je oblik vrednovanja koji se događa tijekom duljeg perioda i daje učeniku povratnu informaciju o njegovu napretku te što može poboljšati da što uspješnije dođe do cilja (McMillan, 2014). Dijagnostičkog je karaktera te je stalni dio nastavnog procesa koji se provodi kontinuirano. U tom procesu prikupljaju se informacije o postignutim kompetencijama učenika i određenom trenutku tijekom nastavnog procesa (Jurjević Jovanović, Rukljač i Viher, 2020).

Uvođenje formativnog vrednovanja u odgojno-obrazovni proces ujedno znači redefiniranje uloge učenika i nastavnika (Jelić, Šute i Markić, 2022).

Formativno vrednovanje odnosi se na vrednovanje uspjeha učenika tijekom procesa učenja i poučavanja. Ono pružanja povratne informacije o napretku učenika te daje smjernice za buduće učenje i poučavanje. Njime se prepoznaju nedostaci u učenju, snage i sposobnosti učenika te se lakše planira buduće učenje i poučavanje (MZO, 2019).

Važnost formativnog vrednovanja ključna je komponentna za učenje učenika (Brown i Knight 1994; Black i William 1998; Bransford i sur. 2000; Buchanan 2000; Velan i sur. 2002; Henly 2003 prema Wang i sur., 2006). To je aktivni proces kojim učitelj za vrijeme nastave učestalo provjerava znanje i razumijevanje te pruža odgovarajuće povratne informacije (Bezinović, Marušić i Ristić Dedić, 2012). Ono mora biti individualizirano, kontinuirano, usmjereno prema specifičnim ciljevima te mora pružati realnu povratnu informaciju koja učenika usmjerava k napretku i potiče na samoevaluaciju (Vrgoč, 2002).

Cilj formativnog vrednovanja je da se pomogne učenicima i nastavnicima da usmjere svoju pažnju i aktivnost na vidljive propuste kako bi ih otklonili (Vrcelj,

1996) te tada učitelj uočava individualne razlike u učenju što pruža mogućnost diferencijacije i osiguravanja učinkovite podrške učenicima različitih sposobnosti i stilova učenja (Bezinović i sur., 2012) kako bi postigli što bolje rezultate. Učitelj na temelju dobivenih informacija o učenikovu učenju prilagođava i modificira poučavanje (Jurjević Jovanović, Rukljač i Viher, 2020). Dobro primjenjivano formativno vrednovanje donosi ugodno razredno ozračje te osnažuje suradnju i partnerstvo učenika i učitelja u zajedničkom procesu učenja i poučavanja (Bezinović i sur., 2012).

Pristupi vrednovanju koje ubrajamo u formativno vrednovanje su *Vrednovanje za učenje* i *Vrednovanje kao učenje*.

Vrednovanje za učenje formativno prati i utvrđuje napredovanje učenika, pri čemu je važna redovita povratna informacija o postignutom uspjehu i napretku učenika u odnosu na očekivanja. Kontinuirano se prikupljaju i interpretiraju podatci o napredovanju učenika tijekom školske godine te o kvaliteti procesa učenja i poučavanja (Cindrić i sur., 2010). Ono ne rezultira ocjenom nego kvalitativnom povratnom informacijom o tijeku i uspješnosti procesa učenja. Usmjereno je na utvrđivanje ostvarenog napretka učenika u određenom vremenu te se postignuća učenika uspoređuju se s njegovim prethodnim postignućima, a ne s drugim učenicima (Marin, 2019).

Njime se prikupljaju i tumače informacije o učenju kako bi omogućio učenicima da poboljšaju svoje učenje, a učiteljima da poboljšaju svoje poučavanje. Korištenjem različitih metoda vrednovanja za učenje, učenicima se daje prilika da bolje razumiju kako mogu poboljšati svoje učenje kako bi postigli ciljeve. Učenici i učitelji dobivaju informacije o razini stečenih znanja i vještina u odnosu na rezultate postavljene programom, kao i savjete o unaprjeđenju procesa učenja i poučavanja u samom obrazovnom procesu. Povratne informacije čine temelj za pripremu visokokvalitetnog okruženja za učenje (MZO, 2019).

Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja uz stalnu podršku učitelja. Na taj način se razvija samoregulacija učenja. Učitelj planira vrijeme potrebno za poticanje, usmjeravanje i modeliranje vrednovanja kao učenja. Učenik u početku treba podršku, vođenje i pravovremene povratne informacije kako bi dosegao poželjni stupanj sposobnosti samovrednovanja (Marin, 2019).

Temelji se na pretpostavci da učenici uče vrednovanjem. Oni su aktivno uključeni u proces vrednovanja, uz podršku učitelja, kako bi se poticao razvoj neovisnih, samoreguliranih pristupa učenju. Učenici koji imaju razvijene vještine samoregulacije, učinkovito postavljaju ciljeve učenja, odabiru odgovarajuće

pristupe i strategije učenja. Samoprocjenom osvještavaju i promišljaju o vlastitu učenju. Važno je da učenici budu potpuno uključeni u proces donošenja odluka o koracima nakon vrednovanja. Kada su učenici i sami uključeni u proces vrednovanja, ono im postaje manje stresno. Za proces vrednovanja potrebna je podrška učitelja za objašnjenje pristupa i metoda vrednovanja te za pružanje visokokvalitetnih povratnih informacija učeniku o njihovu učenju i ishodima. Preporučuje se da se učenici uključe u razgovore o učenju i ishodima učenja te da se učenicima daje određeno vrijeme za razmišljanje o njihovu učenju. Na taj način učenici razvijaju vještine potrebne za procjenu vlastita procesa učenja, potrebne za prilagodbu ili modificiranje tog procesa te je to osnova za razvoj samoregulacije učenja (MZO, 2019). Ovaj oblik vrednovanja je za učenike poticajan, usmjeravajući i motivirajući (Jurjević Jovanović i sur., 2020).

Vršnjačko vrednovanje organizira se na način da učenici evaluiraju radove svojih vršnjaka na temelju unaprijed definiranih kriterija (van den Berg, Admiraal i Pilot, 2006). Ova praksa se smatra oblikom suradničkog reguliranja procesa učenja, pri čemu učenici aktivno sudjeluju u ocjenjivanju uspjeha drugih učenika u razredu (MZO, 2019). Uvođenjem vršnjačkog vrednovanja u obrazovni proces, doprinosi se poboljšanju učenja i motivacije, potiče se razvoj autonomije kod učenika te ih se osposobljava za preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje. Posebno je važno tretirati vrednovanje kao sastavni dio procesa učenja, s naglaskom na poticanje dubljeg razumijevanja (Race, 1998; Zariski, 1996; Brown, Rust i Gibbs, 1994 prema McDonald, 2016).

4 Metodologija

Cilj ovog rada je analizirati spoznaje o formativnom vrednovanju na osnovu dostupnih radova o formativnom vrednovanju u Republici Hrvatskoj.

Putem Portala elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu, pristupilo se bazi podataka. Portal je pretražen tijekom veljače 2024. U pojam za pretragu upisano je: formativno vrednovanje.

Nakon pretrage, tražilica je pokazala 30 rezultata. Iz *Content Type* (Vrsta sadržaja) isključen je *Dissertation/Thesis* (Disertacija/diplomski rad), nakon čega je ostalo 8 *Journal Articles* (Članci u časopisu) , 2 *Papers* (Radovi) i 1 *Web Resource* (Web izvor).

Isključeni su:

- radovi koji se ne bave formativnim vrednovanjem na području Republike Hrvatske,
- isti radovi koji se pojavljuju više puta u bazi.

Od šest navedenih radova, vidljivo je kako su tri rada znanstvena i tri rada stručna. Proučavajući metodologiju znanstvenih radova, uočeno je kako su korištene kvalitativne te kvantitativne metode, ali i jedna i druga metoda.

Tablica 1: Tablica radova

Naslov rada	Autori	Godina izdanja	Kategorizacija rada	Metodologija
Formativno vrednovanje u nastavi stranih jezika: perspektiva nastavnika	Jelić, Šute i Markić	2022.	znanstveni rad	polustrukturirani upitnik
Formativni aspekti evaluacije u odgoju i obrazovanju	Wurzberg	2023.	stručni rad	/
Vrednovanje rada učenika u online okruženju	Vukosavljević	2021.	stručni rad	/
Učeničkim samovrednovanje m do kvalitetnih učeničkih postignuća	Bursać, Dadić i Kisovar-Ivanda	2016.	znanstveni rad	Uključivala je uporabu listića sa 7 pitanja zatvorenog tipa i 2 pitanja otvorenog tipa (koja su omogućavala slobodni iskaz učenika), provođenje sudjelujućeg intervjua s jednom razrednom skupinom učenika i

polustrukturirani
h intervju sa
svim
učiteljicama
uključenima u
istraživanje.

Uporaba Moodle- a 2.0 u vrednovanju znanja	Jugo, Matotek, Carev i Domović	2012.	stručni rad	/
---	---	-------	-------------	---

Izvor: autor.

5 Rezultati i rasprava

Iz pregleda prikazanih radova može se zaključiti kako se fenomen formativnog vrednovanja može, ali i mora istraživati putem kvalitativnih i kvantitativnih metoda istraživanja. Od prikazanih istraživanja, jedan znanstveni rad istraživan je s pomoću kvalitativne metodologije, jedan s pomoću kvantitativne, a jedan je uključivao i kvalitativnu i kvantitativnu metodologiju. U kvantitativnoj metodologiji korišten je anketni upitnik, u kvalitativnoj polustrukturirani upitnik, a u radu s kvalitativnom i kvantitativnom metodologijom kombinacija upitnika i intervjua. U jednom istraživanju sudjelovali su nastavnici, a u drugim dvama učenici. Jelić, Šute i Markić (2022) proveli su istraživanje u kojem je sudjelovalo deset nastavnika španjolskog jezika zaposlenih u javnim ustanovama srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. U istraživanju Bursać, Dadić i Kisovar-Ivanda (2016) sudjelovalo je 198 učenika dviju zadarskih škola. U eksperimentalnu je skupinu bilo uključeno 98 učenika, dok je u kontrolnu skupinu bilo uključeno 90 učenika. Učenici uključeni u istraživanje pohađali su četvrti razred osnovne škole. U istraživanju je također sudjelovalo i 8 učitelja tih dviju zadarskih škola. Đurinić, Hraste i Kolak (2022) u svoje su istraživanje uključili 128 učenika/učenica. Uzimajući u obzir kako formativno vrednovanje ima utjecaj na dva najbitnija subjekta odgojno-obrazovnog procesa, očekivano je kako će u istraživanjima sudjelovati obje skupine subjekata. Ako nastavu shvaćamo kao zajednički rad učitelja i učenika (Matijević, 2014), onda i formativno vrednovanje ima i direktan utjecaj na samo izvođenje nastave. Zanimljivo je kako niti jedno istraživanje nije obuhvatilo i učitelje i učenike nego ili učitelje ili učenike. Rezultati istraživanja Jelić, Šute i Markić (2022) u kojima pokazuju kako se učitelji u pedagoškoj praksi samoprocjenom smatraju nekompetentnima za provođenje formativnog vrednovanja, za razliku od istraživanja Car i Lapat (2022) gdje se preko 70 % učitelja procijenilo kompetentnim za provođenje formativnog vrednovanja. Istraživanja Bursać, Dadić i Kisovar-Ivanda (2016) i Đurinić, Hraste i Kolak (2022), u kojima su ispitanici učenici, pokazuju kako formativno vrednovanje pozitivno utječe na razinu učeničkih postignuća te se vidi njegova korisnost u nastavi. Upravo se vrednovanjem i samovrednovanjem otvara put prema kvaliteti i izvrsnosti (Buljubašić-Kuzmanović i Kretić Majer 2008). Iz navedenih znanstvenih radova vide se pozitivni aspekti i kompetentnost za provođenje formativnog vrednovanja.

U stručnom radu, Wurzberg (2023) daje pregled literature o formativnom vrednovanju. Autor je zaključio kako formativno vrednovanje podiže razinu samoreguliranog učenja. Upravo samoregulacijom pojedinac upravlja svojim

aktivnostima usmjerenim ciljevima tijekom vremena i kroz okolnosti ili kontekste koji se mijenjaju (Karoly, 1993). Autor ističe i problem nedostatka literature o implementaciji formativnog vrednovanja u odgojno-obrazovnom sustavu na području Republike Hrvatske. Autor Vukosavljević (2021) zaključio je da se formativno vrednovanje provodi češće od sumativnog vrednovanja, a neke od metoda koje se koriste su kvizovi, osmosmjerke i križaljke. Ovakvi rezultati pokazuju veliki pomak prema suvremenom obrazovanju jer tradicionalno obrazovanje češće koristi sumativno, a tek povremeno formativno vrednovanje (Šalković, Sikirica i Žiljak, 2018). Autori Jugo, Matotek, Carev i Domović (2012) objašnjavaju kako su alati Moodlea prigodni za formativno vrednovanje, tj. za njegovo provođenje, analizu, praćenje, ali i prilagodbu gradiva. Moodle osigurava pristup raznim materijalima, provodi provjeravanje znanja, praćenje aktivnosti učenika te provođenje vrednovanja (Bosnić, 2006). Zaključno, iz svih triju stručnih radova može se zaključiti kako se formativno vrednovanje sve više koristi u odgojno-obrazovnom procesu te da se koriste različiti alati i pristupi.

6 Zaključak

Na području Republike Hrvatske nedostaje broj i znanstvenih i stručnih radova koji se bave formativnim vrednovanjem. Iako ovaj oblik vrednovanja nije novina u školama, očigledno je još novina u istraživačkom prostoru. Unutar zadnjih 5 godina povećao se broj istraživanja, posebice u diplomskim radovima, koji su ovom istraživanju isključeni, te je očito da su generacije budućih odgojno-obrazovnih djelatnika sve zainteresiranije za ovu temu.

Iz svih navedenih radova može se zaključiti kako i učitelji i učenici imaju pozitivne stavove prema formativnom vrednovanju te vide benefite njegove implementacije u odgojno-obrazovni proces. Vrednovanje može biti motivirajuće i pozitivno iskustvo za učenike koji dobivaju povratnu informaciju i uče kako učiti, ali i za učitelje koji dobivaju povratnu informaciju o učinkovitosti vlastita poučavanja (Pavić, 2013). Uočljive su različite metode i pristupi koji se koriste u provedbi formativnog vrednovanja te se time dolazi do povratnih informacija. Kvalitetna povratna informacija od velike je važnosti i za učenike i za učitelje. Učinkovite i visokokvalitetne povratne informacije poznate su kao sastavni dio procesa učenja (Hatziapostolou i Paraskakis, 2010 prema Ramsden, 2003; Black, 1998). Dobra povratna praksa olakšava razvoj samoprocjene u učenju; potiče dijalog nastavnika i vršnjaka oko učenja; pomaže razjasniti što su dobri rezultati; pruža mogućnosti za zatvaranje jaza između trenutačnih i željenih performansi; daje učenicima kvalitetne informacije o njihovu učenju; potiče pozitivna motivacijska uvjerenja i samopoštovanje; pruža informacije nastavnicima koje mogu poslužiti u oblikovanju nastave (Nicol i Macfarlane-Dick, 2004).

Kvalitetna evidencija o učeničkom napretku prema Kyriacou (2001) treba udovoljiti trima zahtjevima: treba predstavljati koristan temelj za sastavljanje izvješća za druge osobe (učenike, učitelje, roditelje, stručne suradnike); treba ukazivati na moguće probleme ako učenikovi rezultati pokazuju veći pad u odnosu na prethodni; treba omogućiti planiranje budućeg rada sa svakim učenikom, osigurati praćenje napretka učenika po dubini i širini te obraćanje pozornosti na područja koja zahtijevaju dodatno praćenje.

U budućim istraživanjima potrebno je proučiti više baza kako bi se obuhvatilo što više radova. Ključno je i razmotriti stajališta svih odgojno-obrazovnih djelatnika te roditelja o formativnom vrednovanju.

Izjava o sukobu interesa

Autorica nije navela potencijalni sukob interesa u svezi s istraživanjem, autorstvom i/ili objavljivanjem ovog članka.

Literatura

- Bennett, R. E. (2011). Formative assessment: a critical review. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 18(1), 5–25.
- Bezinović, P., Marušić, I. i Ristić Dedić, Z. (2012). Opažanje i unapređivanje školske nastave. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
- Bosnić I. (2006). Moodle – Priručnik za seminar. Hrvatska udruga za otvorene sustave i Internet, v 1.0
- Brookhart, S. M., & Nitko, A. J. (2019). *Educational assessment of students*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Buljubašić-Kuzmanović, V., & Kretić Majer, J. (2008). Vrednovanje i samovrednovanje u funkciji istraživanja i unapređivanja kvalitete škole. *Pedagogijska istraživanja*, 5(2), 139–149.
- Bursać, L., Dadić, J. i Kisovar-Ivanda, T. (2016). Učeničkim samovrednovanjem do kvalitetnih učeničkih postignuća. *Magistra ladertina*, 11(1), 73–88.
- Bursać, L., Dadić, J. i Kisovar-Ivanda, T. (2016). Učeničkim samovrednovanjem do kvalitetnih učeničkih postignuća. *Magistra ladertina*, 11. (1.), 73–88. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177636>
- Car, L. i Lapat, G. (2022). Formativno vrednovanje i dobrobiti njegove primjene. U: D. Velički i M. Dumančić (Ur.) *Suvremene teme u odgoju i obrazovanju – STOO 2 In memoriam prof. emer. dr. sc. Milan Matijević*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Zavod za znanstvenoistraživački rad u Bjelovaru Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.
- Cindrić, M., Miljković, D. i Strugar, V. (2010). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2
- De Vincenzi, A. (2020). Del aula presencial al aula virtual universitaria en contexto de pandemia de COVID-19. *Debate universitario*, 8(16), 67–72.
- Đurinić, A., Hraste, I. i Kolak, A. (2022). Stavovi učenika o učenju formativnim vrednovanjem u nastavi prirode i društva. *Školski vjesnik*, 71 (1), 34–51. <https://doi.org/10.38003/sv.71.1.14>
- Glazzard, J., Denby, N. i Price, J. (2016). Kako poučavati: priručnik za odgojitelje, učitelje i nastavnike. Zagreb: Educa.
- Harlen, W. (2014). *Assessment, Standards and Quality of Learning in Primary Education*. York: Cambridge Primary Review Trust.
- Hatzia Apostolou, T., & Paraskakis, I. (2010). Enhancing the impact of formative feedback on student learning through an online feedback system. *Electronic Journal of E-learning*, 8(2), 111–122.
- Heritage, M. (2010). *Formative Assessment and Next-Generation Assessment Systems: Are We Losing an Opportunity?*. Council of Chief State School Officers.
- Jelić, A., Šute, J. i Markić, I. (2022). Formativno vrednovanje u nastavi stranih jezika: perspektiva nastavnika. *Metodički obzori*, 17 (2 (33)), 83–107. <https://doi.org/10.32728/mo.17.2.2022.05>
- Jugo, G., Matotek, I., Carev, M. i Domović, D. (2012). Uporaba Moodle-a 2.0 u vrednovanju znanja. *Medijska istraživanja*, 18 (1), 153–163. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/85390>
- Jurjević Jovanović, I., Rukljač, I., Viher, J. (2020) *Vrednovanje u razrednoj nastavi: priručnik za učitelje razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kadam-Bošnjak, S. (2013). *Dokimologija u primarnom obrazovanju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobroile u Puli.

- Kadum-Bošnjak, S. i Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori*, 2(2), 35–51.
- Karoly, P. (1993.). Mechanisms of Self-Regulation: A System View. *Annual Review of Psychology*, 44, 23–52.
- Kyriacou, C. (2001). Temeljna nastavna umijeća. Zagreb: Educa.
- Marin, G. (2019). Sustavi e-učenja u promicanju novih pristupa vrednovanja. *Magistra ladertina*, 14 (1), 0-0. <https://doi.org/10.15291/magistra.2957>
- Martin, C., Mraz, M., & Polly, D. (2022). Examining elementary school teachers' perceptions of and use of formative assessment in mathematics. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 14(3), 417–425.
- Matijević, M. (2004). Ocjenjivanje u osnovnoj školi. Zagreb: Tipex
- Matijević, M. (2014). Učitelji, nastavnici i pedagozi između ciljeva i evaluacije u nastavi. *Pedagogijska istraživanja*, 11(1), 59–74.
- McDonald, B. (2016). *Peer Assessment that Works: A Guide for Teachers*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- McMillan, J. H. (2014). *Classroom assessment: Principles and practice for effective standards-based instruction*. Boston: Pearson
- McMillan, J. H. (2021). *Classroom assessment: Principles and practice that enhance student learning and motivation* (7th Ed). Pearson.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Smjernice za vrednovanje procesa ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju. Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
- Montenegro-Rueda, M., Luque-de la Rosa, A., Sarasola Sánchez-Serrano, J. L., & Fernández-Cerero, J. (2021). Assessment in higher education during the COVID-19 pandemic: A systematic review. *Sustainability*, 13(19), 10509.
- Mrkonjić, A. i Vlahović, J. (2008). Vrednovanje u školi. *Acta ladertina*, 5 (1), 0-0.
- Nicol, D. J. i Macfarlane-Dick, D. (2004). Rethinking formative assessment in HE: a theoretical model and seven principles of good feedback practice.
- Pavić, S. (2013). Vrednovanje: ususret novim izazovima. *Inspired by Learning*.
- Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine*, br. 87/08., 86/09., 92/10. i 105/10
- Šalković, S., Sikirica, N., & Žiljak, V. (2018). Samovrednovanje i ocjenjivanje korištenjem web tehnologija. *Politehnika i dizajn*, 6(03).
- Turković, I. (1996). Praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje učenika u praktičnoj nastavi. Zagreb: Otvoreno učilište.
- van den Berg, I., Admiraal, W. i Pilot, A. (2006). Design principles and outcomes of peer assessment in higher education. *Studies in Higher Education* 31: 341–356.
- Vasilj, M. & Letina, A. (2019) Novi pristupi vrjednovanju u nastavi prirode i društva. *Suvremena pitanja - časopis za prosvjetu i kulturu*, XIV (28), 9–27.
- Vrcelj, S. (1996). Kontinuitet u vrednovanju učenikova uspjeha. Rijeka: Pedagoški fakultet, Odsjek za pedagogiju. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:594941>.
- Vrgoč, H. (ur.). (2002). Praćenje i ocjenjivanje školskog uspjeha : stručno-znanstveni skup. Zagreb : Hrvatski pedagoško-književni zbor.
- Vukosavljević, J. (2021). Vrednovanje rada učenika u online okruženju. *Povijest u nastavi*, 32 (1), 45–51. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/273326>
- Wang, K. H., Wang, T. H., Wang, W. L. i Huang, S. C. (2006). Learning styles and formative assessment strategy: enhancing student achievement in Web-based learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22(3), 207–217.

- Watts, A. (2017). Assessment for learning. Na adresi <https://www.cambridgeinternational.org/support-and-training-for-schools/teaching-cambridge-at-your-school/education-briefs/>
- Wurzberg, A. (2023). Formativni aspekti evaluacije u odgoju i obrazovanju. *Život i škola*, LXIX (1), 111–122. <https://doi.org/10.32903/zs.69.1.8>
- Yan, Z., Li, Z., Panadero, E., Yang, M., Yang, L., & Lao, H. (2021). A systematic review on factors influencing teachers' intentions and implementations regarding formative assessment. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 28(3), 228–260.